

שבת פט

משה שווערד

1. ספר חתם סופר על מסכת שבת דף פח/ב

ואמר ר' יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד אשה בינינו וכו' אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה וכו'. ידוע כי התורה היתה כתובה לפניו ית"ש באותיות בלתי מצורפים, וכ' בס' אילים להר"י קאנדיא שבכל עולם ועולם מצורפים האותיות בענין אחר המובן לאנשי אותו עולם לחיות הקודש כראוי להם ולאופנים ושרפים ומלאכי השרת ולנפשות הכוכבים ומזלות ולעולם התחתון הזה נצטרף מעשי מצרים ומרגלים וכדומה. והנה הם אין להם מורגש ומובן בגשמיות אבל האדם שלו אחיזה בכל העולמות והרבה מהם זכו לדרוש במעשי מרכבה נמצא התורה ראוי לאדם שהוא משיג הכל העולמות עליונות והתחתון מה שאין כן מלאכי השרת, והיינו אחוז בכסא כבודי והחזיר להם תשובה ר"ל שיראו ויבינו שאתה אחוז בכסא הכבוד בעולם היותר עליון וגם החזר להם כלום למצרים ירדתם כלומר אני משיג מכסא הכבוד עד עולם התחתון משא"כ אתם. ומרע"ה מרוב ענוותנותו לא השיב שהוא גדול מהם באחוז בכסא הכבוד אלא אמר כלום למצרים ירדתם כתשובת אדם ילוד אשה ולהיותו ענותן ונהג בהם כבוד הוסיפו עליו אהבה כמחז"ל אהוב למעלה ונחמד למטה:

2. מהרש"א על שבת דף פט/א

גמ' בא שטן ואמר רבש"ע תורה כו'. כתבו התוס' וכי לא היה יודע השטן כו' אבל ריב"ל גופיה אמר לעיל דמלאך המות מסר לו דבר כו' דמשמע דידע שמשע קבל התורה במרום ונראה שהוא השטן והוא היצר הרע הגם שהודו כל המלאכים על נתינת התורה אמר אחר שירד משה בא לקטרג ולהסית שיחזרו מלקבלה מפני עומק המושג וקוצר המשיג של בעלי חומר וא"א להם לקיימה למטה. וז"ש תורה היכן היא. איזה מקום למטה שתוכל להתקבל התורה שהרי ארוכה מארץ מדה. וא"ל הקב"ה נתתה לארץ. שהוא כלל עולם התחתון:

3. מהרש"א על שבת דף פט/א

חזר ואמר כו' חפשיה בכל הארץ. דהיינו בכלל כל העולם התחתון ולא מצאתי שתוכל להתקבל שם כי המועט אינו מחזיק המרובה. וא"ל לך אצל בן עמרם כו'. קראו בן עמרם במקום הזה שהורה להשטן שנתנה התורה ליד בן מי שהוא אביו כמלאך ה' שאין מלאך המות שולט בו כמ"ש דעמרם מת בעטיו של נחש ומלאך המות לא השיגה בזה והלך אצל משה כאלו לא היה מיוחס לכן עמרם:

4. ריטב"א [קוק]

היה לך לעזרני. פי' להתפלל שיתן עזר לעמו לישראל למשול ביצורם לקיים התורה, כי עזרתם של ישראל היא עזרתו של ה' כדאמרי' התם¹⁹ שישועתם של ישראל היא ישועתו של מקום. ושאר ההגדה פשוטה היא.

5. איגרת תימן

דעו, שזאת היא תורת ה' האמתית שנתנה לנו על ידי אדון כל הנביאים הראשונים והאחרונים, שבתורה הזאת הבדילנו הבורא משאר בני העולם, שנאמר (דברים י' ט"ו): "רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה", ואין זה לפי שהיינו ראויים לכך, אלא בחסדו של בורא טובו שהתחסד אלינו והטיב לנו בשביל שקדמו לאבותינו מעשים טובים בידעת הבורא ובעבודתו, שנאמר (דברים ז' ז'): "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם", ומפני שיחד אותנו הבורא במצותיו ובחקותיו, והתבארה מעלתנו על זולתנו בכללותנו ובמשפטנו, שנאמר (דברים ד' ח'): "ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים", קנאונו עובדי עבודה זרה כלם על דתנו קנאה גדולה, וילחצו מלכיהם בשבילה לערער עלינו שטנה ואיבה, ורצונם להלחם בה' ולעשות מריבה עמו, וא-להים הוא ומי ירב לו? ואין לך זמן מאז שנתנה לנו תורה זו עד זמננו זה, שכל מלך עובד עבודה זרה גובר או מכריח או מתגבר או אונס, שאין תחלת כוונתו ודעתו לסתור תורתנו ולהפך דתנו באונס בנצחון ובחרב, כמו עמלק, וסיסרא, וסנחריב, ונבוכדנצר, וטיטוס, ואדרינוס והרבה כיוצא בהם - זהו הנוע האחד משני הנועים שהתכונו בו לנצח החפץ האלהי. אבל הנוע השני - הם המחודדים משאר המלכיות והחכמים מיתר הלשונות, כמו האדומים, והפרסיים והיונים, שאלו כמו כן שמו כונתם לסתור דתנו ולהפך תורתנו בטענות שטוענים אליה ובקושיות שמחברים, ומגמתם בכל זה להפך התורה ולמחות עקבותיה בחבוריהם, כמו שהתכונו האנסים במלחמותיהם. ...

6. רבנו בחיי על ויקרא פרק כ פסוק כו

(כו) ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. חכמת התורה חייבה לנו להיותנו מובדלין במאכלנו ובמשנתנו ובמלבושנו, ומתוך שאנו מסוגלין במצוות התורה הם מקנאים בנו ומתוך קנאתם ישנאו אותנו, וכענין שדרשו חז"ל (שבת פט.) הר חורב שמו ולמה נקרא שמו סיני שמשם יצאה שנאה לעובדי גלולים:

7. ספר פרדס יוסף על ספר שמות פרק א פסוק ח

ובשבת (פ"ט). מה הר סיני שירדה שנה לעולם, ורגשו גוים לאבדנו חס ושלום ובאמת מה פשענו ומה חטאנו, **ורק שנאת הדת בוער בקרבם וינסו להפר אותנו מברית תורתנו הקדושה**, וכשיראו שלא יצליחו בזה ינסו ליתן חפשית כאזרחי הארץ ואז בטח יפנו עורף לתורה הקדושה, כי הקול קול יעקב רק כשידים ידי עשן:

8. ספר גבורות השם - פרק כג

יבא עד הר הא-להים חורבה, במדרש (שמות רבה פ"ב) חמשה שמות יש לו הר הא-להים הר בשן הר גבנונים הר חורב הר סיני, הר הא-להים ששם קבלו ישראל מלכותו, הר בשן שכל מה ישיראל אוכלים בשניהם בזכות התורה שנתנה בהר שנאמר אם בחקתי וגו', הר גבנונים שנקי מכל מום כגבינה, הר חורב שממנו נטלו בית דין רשות להרוג בהרב, ורב שמואל בר נחמן אמר שמשם נטלו העכו"ם גזר דין שלהם להיות חריבים שנאמר והגוים חרוב יחרבו, הר סיני שממנו ירדה שנה לעכו"ם, ע"כ. **ביאור זה כי נתינת תורה לישראל מעלה עליונה למקבלים, וכאשר זכו ישראל למעלה הזאת שקבלו התורה הא-להית, והאומות שאינם ראויים למעלה הזאת אין ספק כי יקבלו על ידי זה ריחוק ושנאה**, שכיון שנתנה התורה והיה סדר המציאות נותן שתהא תורה שהיא סדר א-להים בעולם, מי שלא נמצא בו דבר זה מרוחק מן הש"י, מפני זה ההר הזה ששם קבלו התורה גורם הטוב למי שקבל התורה והפך זה לאותם שאין להם תורה.

9. ספר רסיסי לילה - אות נב

ועל כן תחילת עמלק היה בימי משה רבינו ע"ה שכל האומות ירגזו וחיל אחותם מפני קדושת התורה שבא משה והורידה לארץ. ונתגלה בעולם דבר המחריב כל כוחותיהם כמו שאמרו בשבת (פט ע"ב) הר חורב שירדה חורבה וכו'. חוץ מעמלק שבא וקפץ לתוך אמבטי הרוחתת שאף על פי שהרתיחה היה גם נגדו כי כל האומות הם התפשטות כוחותיו. מכל מקום נגד שורשו בפרט לא נתגלה דבר תורה בעולם הזה כי מכל האומות יש איזה קליטה לטוב והיינו שיש בכל כח רע גם כן איזה פרט שפעמים הוא טוב. וכל האומות הם כוחות פרטים רק הם משתמשים בו בצד הרע שהוא הצד של ליצנות דמכח עמלק. וישראל משתמשים בצד הטוב שבו על פי התורה. אבל עמלק הוא שורש הרע שבכל כח וזכר ושורש הליצנות שבעולם ובו נאמר תמחה שאין בו קליטה לטוב כלל ואין מקבלין גרים ממנו. וכל זמן שהוא מצוי בעולם אי אפשר לעמוד על ענינו מצד החכמה. רצה לומר כי כל דבר שבעולם לא עשה את עצמו ואין שם מציאות נפרד כלל דאין עוד מלבדו. ועל כן גם בכל כוחות האומות על כרחך יש איזה שורש בכח זה לטוב שעל ידי זה הוא קיום אותה אומה. ועל ידי התורה קולטים ישראל הטוב שבאותו כח: ועל כן החזיר התורה תחילה על כל אומה ולשון שהוא נגד כל כוחותיהם ואחר כך בא לישראל והופיע אליהם משעיר והר פארן **שכל אומות נתנו להם מתנה כדברי חז"ל (זוהר ח"ג קצב ע"ב קצג ריש ע"א)**. היינו שגם מכח שלהם מצד שורשם שבקדושה ניתן כולו לישראל. והיינו דיישראל אינם כח פרטי כלל כי הם שורש כלל העולם שנגדם הוא עמלק ראשית גוים שורש הרע והם שורש הטוב. ובמתן תורה קלטו גם כל כוחות פרטים שבטוב של כח כל האומות והם נפרדו לרע לחלק עמלק. ועל כן בהר סיני ירדה שנה וחורבה להם דרך מאז נתרחקו. דמקודם היה שורש הטוב גם כן בקרבם והיו גם כן נביאי אומות העולם כי יש מהם טובים. ובמתן תורה קלטו הכל לישראל ומי שהוא טוב באומות העולם צריך להתגיייר להיות **קטן שנוול בשם ישראל**. וכל זמן שלא ניטע באומה ישראלית אי אפשר לו להיות טוב כלל כי אחר מתן תורה הוא שנעשה עמלק לבדו הראשית גוים ואין לעכו"ם ראשית טוב כלל:

10. ספר בניהו בן יהודע על שבת דף פט/ט

פרו ורבו עליו ישראל. פירש רש"י שנתעברה כל אחת זכר ולא ידענא היכא רמיזה, ונראה לי בס"ד דייק לה מתיבת לכם דנראה יתר, אלא ודאי קמ"ל לכם כיוצא בכם, רצונו לומר תולידו בנים שיהיו זכרים כמכם, שהזכר נוצר מתגבורת זרע האיש ועיין בביצה: ודע שיש להקשות על זה מבנות צלפחד, דאמאי לא נתעברה אמם בבן זכר אחר מתן תורה, ואין לומר דאמם מתה קודם, דהא אמרו אם לא תתן לנו ירושה תתייבם אמנו, נמצא בעת תביעתם היתה בחיים, וגם אין לומר דהיה לו בנים ומתו, דהא כתיב [במדבר כ"ו ל"ג] וצלפחד בן חפר לא היה לו בנים כי אם בנות, וכיון דאמר כי אם משמע דלא הוה ליה מעיקרא כלום, ונראה לי בס"ד דעיבורם בזכרים באותו לילה ששבו אצל נשותיהם, ויש שנשותיהם פרסו נדה ולא נזקקו בעליהם להם באותה לילה, וכיון דעברה אותה לילה גם סגולה זו עברה ובטלה, אי נמי בהשגחה פרטית לא היה בן לצלפחד דוקא, כדי שבנותיו ירשו כל הנחלה ויזכו שתכתב פרשת נחלות על ידם וכמ"ש רבותינו ז"ל, ואין לומר דצלפחד עדיין לא נשא אשה במתן תורה דזה אינו, דהא בבתרא דף קי"ט אמרו אפילו קטנה שבהם לא נשאת פחות מארבעים שנה, אלא מתוך שצדקניות היו נעשה להם כיוצא וילדו יע"ש, מיהו יש לומר דאולי היה לו סיבה קודם מתן תורה ונעשה עקר, ולכך לא היה ראוי להוליד אחר מתן תורה:

11. ספר חדושי אגדות חלק ראשון עמוד מה - מו [מסכת שבת]

כשנים הללו. יש לך לדעת כי החטא ראוי לכפרה, מפני שעשה החטא במקרה ואין המקרה מבטל מה שבעצם ולכך הש"י מכפר לו עד שהוא עומד כמו שהוא בעצמו ודבר זה הוא ענין הכפרה שהש"י מכפר החטא (אבל) [אפי' החטא אשר הוא בעצם, כי לפעמים האדם עושה חטא לשעה ובזמן מיוחד ודבר זה נקרא חטא במקרה שהמקרה אינו תמידי ואיחנו במאד מאד, ודבר זה מבואר במקומות הרבה. וכאשר יחטא האדם מאוד ותמיד, אין זה דבר במקרה שאם היה במקרה לא היה תמיד ולא היה מאוד. ואמר הש"י אפילו עונותיכם סדורות כשנים הללו, כלומר שהדבר שהוא מסודר אינו במקרה כי המקרה אינו מסודר שכך נקרא מקרה שהוא מלשון קרי (ובהזדמן) ואמר אף אם היו עונותיכם סדורות. וזה שיהיו חטאים הרבה מאוד ובה אינם במקרה וסדורת וקבועת, כשגל ילבינו הש"י מכפר לישראל. כי החטא הזה אף אם הוא נמצא בישראל הוא מצד הגשמית, ובודאי מצד הזה הם סדורות, אבל כתיב (יחזקאל ל"ו) והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר, עד שהש"י מסלק אותם מן הגשמית הרע ואז יהיו מסולקים מן החטא לגמרי. ורמז בזה אם יהיו חטאיכם כשנים ואין דבר יותר קבוע ומסודר מן השנים והוא

דבר בעצם שכך הוא ששת ימי בראשית, ועם כל זה יש לשנים בטול והסרה, שהרי סוף העולם להתבטל ולהחרב, ודבר זה מצד שהעולם גשמי. וכך עונות של ישראל אף אם יש סדר וקביעות מצד הגשמי, יש הסרה לחטא ישראל בזה שישראל מדריגתם בלתי גשמית [וכך יהיה לעתיד כאשר השם יתברך מסלק רוע לבבם ומצד זה יסלק] אותם מן החטא כי עיקר ישראל בלתי גשמי:

12. שערם מצויינים בהלכה

אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית וכו'. צריך ביאור מהו החטאים שהם סדורות ובאות וכו'. וי"ל דכמו שהשנים הם סדורות כך החטאים הם סדורות, כמש"כ במורה להרמב"ם דיש ידיעה מקודם להקב"ה עליהם, וכמש"כ בדברי חיים כמה פעמים [ועי' בס' רטיסי לילה] ולכן יועיל תשובה על הכל, וזהו פירושו, אם יהי חטאיכם כשנים שהם סדורות מששת ימי בראשית, אז כשלג ילבינו וכו', וד"ל. (ועי')

בענף יוסף שפירש עפ"י הירושלמי רבנן אמרי אם יהיו חטאיו של אדם כפי שניו כשלג ילבינו, ופי' בקרבן העדה, דימי האדם נחלקין לג', ילדות ובחורות וזקנה, ובכל זמן הוא מתאוה לדבר אחר, אם חטא כפי שניו כשלג ילבינו, והיינו דאמרין כאן אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות כו', שהחטא הוא לפי השנים של אדם. וכ"כ ברי"ף שם.

13. אמת ליעקב עה"ת

קנג	ליעקב	חולדות	אמת
	ולכן כשכא הקב"ה לנסות את אברהם ולראות אם באמת הוא ירא אלקים, הוכרח לנסותו באופן שנראה כאילו הוא בניגוד ישיר ובכיוון ההפוך ממדת החסד. ולדוגמא: כשאמר לו הקב"ה לך מארצך וממולדתך ומכית אביך, הרי הוצרך לעוזב את ביתו ואת אביו וזקן, דבר שבדאי הכאיב לו. לאחר כך הוא נצטוו לגרש מביתו את הגר ואת ישמעאל בנו באופן הנראה כמאד אכזרי, וזה כדאי לא היה נעים לאברהם לעשות. והעולה על כללנה, נסיון העקדה. שבו הוצרך להקריב את בנו יחידו כקרבן — דבר שהיה נגד כל מציאותו ונגד כל השקפותיו, [וכפרט שמנהג עובדי עבודה וזה בימים ההם היה להקריב את בניהם כקרבן וכדאיתא בפרשת ראה י"ב פל"א]: כי גם אח בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם, ואברהם היה תמיד מראה ומוכיח לכולם שה' שהוא אל רחום וחנון לא יבקש קרבן כזה מבניו, ועכשיו הוצרך הוא בעצמו לעשות כן, והרי זה המדרגה הנעלה ביותר בנסיון האדם, כלומר, לעשות פעולה הנוגדת מן הקצה אל הקצה את טבעיות האדם ומהותו אך ורק כדי למלאות רצונו של השי"ת. ורק כשעבר בהצלחה את כל הנסיונות האלו רק אז אמר אליו המלאך: כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ³⁶ .		שידענו שיעקב הוא עמוד האמת בעולם וכדכתיב חתן אמת ליעקב, וכל כך התרחק יעקב מהשקר עד שבמעשה דינה שהוצרכו לעסוק אתם במרמה לא דיבר אתם יעקב אלא השאיר את העסק עם אנשי שכם לכניו ³⁶ . וא"כ מרוע סיכב המקום שהברכות יחולו על ראש יעקב ברוקא על ידי השקר והתעורר? ועיין ברמב"ן [לעיל כ"ה פל"ד] שכתב ח"ל: והשאלה על מאור עיניו שאלת עורי לב כי אם היתה סבה מאת השם הנה היא כדי שיכרך את יעקב עכ"ל. וזה תימה, וכי לא היתה לו להקב"ה עצה אחרת שיקח יעקב הברכות רק על ידי עוררן עיני יצחק?
			<u>אמנם נראה</u> , שכמו שראינו אצל אברהם אבינו שהוצרך השי"ת לנסותו בעשר נסיונות עד שעלה ונתעלה למדרגתו הרוממה, כמו כן אצל יעקב היה צריך לעבור נסיון כדי לבחון את גודל מדרגתו ודביקותו בה' וכשנעייין נראה שהנסיונות שבהם נתנסה אברהם אבינו היו נסיונות נגד טבעו ומזגו, כי הלוא דרך אברהם בעולם היה לפרסם את שם ה' על ידי שהראה את מרת חסדו וטובו של המקום — "חסד לאברהם". עבודת השי"ת של אברהם היתה מיוסדת על מדת החסד של הקב"ה שהתגלמה באישיותו של אברהם. כל האלפים והרכבות שהצליח אברהם אבינו לקרב לה' היה על ידי החסד שעשה הוא עם הבריות, שבוה הוא הסביר לאנשים שמעשיו שופעים מכח מדת החסד של הקב"ה ³⁷ .

כשרצה ה' לנסות את מרת דביקות יעקב בה', לא מצא מקום יותר הגון לנסותו ממדת האמת, כי עכשיו הוכרח יעקב לפעול נגד מגמת חייו ועמדתו הבלתי פשוטת בשביל האמת, ורק אם אמנם יעשה כן משום שנצטווה לעשות כן, אז יוכרר ויבחנו כי כל מעשיו לשם שמים. ומברור מזה שענין נטילת הברכות מעשו היה "מעשה העקדה" של יעקב. כל אחד מהאבות היה צריך לעבור "מעשה עקדה" — נסיון נגד מהותו וטבעו — כדי לזכות בשכר הנצחי של אבי העם הנבחר.

ולפי זה עלינו לבאר מהו הנסיון העל טבעי של יצחק, כי הלוא מעשה העקדה לא היה נגד טבעו המציאותי, ואדרבה, הרי יצחק מסמל את מדת הדין והגבורה. פחד יצחק, ולמסור את נפשו על קידוש השם הוא חלק מעבודתו השגורה והרגילה, וא"כ היכן התנסה יצחק באופן שהתנסו בו אברהם ויעקב?

אולי יש להציע ש"העקדה" של יצחק עדיין לא היתה אבל היא תהיה לעתיד לבא. הגמרא במסכת שבת [דף פ"ט ע"ב] אומרת בזה"ל: מאי דכתיב כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו כו' לעתיד לבא יאמר ליה הקב"ה לאברהם בניך חטאו לי, אמר לפניו רבש"ע ימחו על קדושת שמך כו'. אמר אימר ליה ליעקב כו' בניך חטאו לי, אמר לפניו רבש"ע ימחו על קדושת שמך כו'. אמר לו ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו רבש"ע: בני ולא בניך? כשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי

עכשיו בני ולא בניך, ועוד כו' אם אתה סובל את כולם מוטב ואם לאו פלגא עלי ופלגא עליך ואח"ל כולם עלי הא קריבית נפשי קמך, פתחו ואמרו כי אתה אבינו, עיי"ש כל הגמרא. ונראה שכאן היה נסיון גדול ליצחק, שהרי כאן פעל יצחק שלא לפי מדתו מדת הדין, אלא אדרבה, מכל האבות היה הוא היחיד שהמליץ בעד בני ישראל וקבל על עצמו את כל חטאותם, שהרי עכשיו זה היה רצון ה' שהרי הלך להאבות לבקש סניגוריא, והרי היה כאן נסיון ממשי למדתו של יצחק, ואכן, כשאר האבות, עמד יצחק בנסיון, ונהיה למגינים ולמושיעים של ישראל, ודו"ק.

14. שערם מצויינים בהלכה

לעתיד לבא יאמר הקב"ה לאברהם בניך חטאו וכו', יאמר ליעקב בניך חטאו וכו', יאמר ליצחק בניך חטאו, אמר לו יצחק, בני ולא בניך וכו'. כבר פירשו בסה"ק אלו הדברים התמוהים. ובעין יעקב פי' דכל אחד עשה כפי מדתו, אברהם לא חס על בנו ישמעאל וגירשו מביתו, וכן יעקב אמר (ויחי מט-ז) "ארור אפס כי עז"י, אבל יצחק היה חס על עשו בנו אע"פ שהיה רשע, וענין זה שלא היו אברהם ויצחק מלמדים זכות על בניהם, מכה כבוד הקב"ה, זכות זה יעמוד לבניהם, שהקב"ה יחוס וירחם עלינו, בשביל זכותם וכבודם. ובסה"ק כתוב, דכמו שבר"ה הוא יום הדין ויומא דיצחק, כמש"כ בזה"ק, ויוצאים

לזכות עפ"י הדין כמו כן לעתיד ביום הדין הגדול כדאיתא בר"ה (טז): יהי יצחק המזכה את ישראל שיצאו בדימוס עפ"י הדין.

15. ספר פרי צדיק מאמר קדושת שבת - מאמר ה

צייד בפיו. וידוע מהאר"י ז"ל שהוא מצד נשמת ר' עקיבא ור' מאיר יסודי תורה שבעל פה

16. ספר ישראל קדושים - אות ט

וכמו שאמרו במדרש (בראשית רבה ס"ה, כ"ב) על פסוק (בראשית כ"ז, כ"ז) וירח ריח בגדיו ריח בוגדיו וזה גרם אהבתו תחילה לעשו כי ציד בפיו וידוע דהם נשמות ר' עקיבא ור' מאיר יסודי תורה שבעל פה שראה שעתידים לצאת ממנו וחשב דכבר זכה להיות מטתו שלימה דגם עשו פנימיותו בקודש אף דבמעשה לא כן ועיקר אהבתו היה לזה שמושרש בפנימיות בקדושה אפילו כשבלבושו במעשים הוא ביני הוצי' וחוחים, אבל האמת היה זה רק בפיו ומהשפה ולחוץ ולא בפנימיות כלל וכל דבר שהיו מזרעו לא היה קדושה רק אחר שנתגיירו דכקטן שנולד ובשם ישראל יכנו ונשרשו בישראל:

17. ספר פרי צדיק לראש השנה - אות יג

הוא מרמז כמו שזכר לעיל בשם האר"י"ל על הפסוק כי ציד בפיו שהוא על נשמת ר' מאיר. ור' מאיר היה גם כן שורש תורה שבעל פה דסתם משנה ר' מאיר (סנהדרין פ"ו). ושורש תורה שבעל פה הוא המשנה כאמור. ור' עקיבא שהיה שורש תורה שבעל פה כמו שאמר האר"י"ל לכן אמרו וכולהו אליבא דר' עקיבא ור' מאיר סתם מתניתין ר' מאיר ונקרא ר' מאיר שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה (עירובין י"ג ע"ב) רק שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו כמוש"ש:

18. גליוני מגזת חן

שם ומחוי להו יצחק הקב"ה בעיניו מיד נשאו עיניהם למרום ואומרים אתה ה' אבינו. י"מ - רבים תמחו - למה דוקא יצחק הוא המלמד זכות על ישראל, והלא אדרכא יצחק הוא מרת גבורה, ותי' דהדבר ראוי ליצחק - כיון שאף בחייו הי' מרחם על בנו החוטא עשיו ולא דנו לגמרי לכף חובה, - ולכן כשיעמדו ישראל לדין - הרי אברהם ויעקב שהקפידו על בניהם ונהגו בחומר הדין בחוטאיהם - א"כ גם על עם ישראל לא ירחמו, משא"כ יצחק, (עיון יעקב). ועפ"ז פי' הר"ר מאיר'ל מפרעמישלאן הפסוק פי' תולדות, ויאבה יצחק את עשיו - כי ציד בפיו, כדי שתהא לו אח"כ טענה מזומנת בפיו להשיב לו לרבש"ע כאשר יתאונן על חטאיהם של ישראל.

19. פרדס יוסף

ובס' שער יהודא בפתיחה כ' עפ"ד האר"י ז"ל ואלה תולדות יצחק בן אברהם, כי יצחק כשנולד היל' נשמתו מסטרא דנוקבא ול"ה ראוי להוליד, וע"כ אמרו המלאכים והנה בן לשרה אשתך לשרה דייקא ולא לאברהם כי היל' מסטרא דנוקבא, אבל בעקדה פרהה נשמתו ונתנו לו נשמה מסטרא דדכורא ומאז הי' ראוי להוליד. וז"ש וא"ת יצחק בן אברהם שנעשה בן לאברהם, וז"ש רש"י כי עד עכשיו היל' נקרא בן לשרה ומעכשיו בן אברהם ומאחר שה' לו בן לו דייקא לאברהם והיל' ראוי להוליד ע"כ הי' צריך להשיאו אשה.

20. גליוני מגזת חן

שם דל עשרין ולא ענשת עליהו. בנוכ"ת יו"ד (סי' קס"ד) כ' דזה רק בעוה"ז דאין הקב"ה מענישו בחייו, אבל בעוה"ב נותן דין וחשבון על כל מעשיו משהגיע לכלל דעת אפי' לעונת הפעוטות כשיודע שהוא עבירה צריך לסבול לפי מעשיו, - ובחת"ס (יו"ד קג"ה) כ' לחלק דדוקא על חטאים המחודשים לשעה כגון עונשי דור המדבר, אבל עונשי תורה אין חילוק, (עצי חיים עה"ת ח"ב פ' וישב).

21. שערים מצויינים בהלכה

ועי' בפמ"ג (א"א אר"ח ריש סי' ריט). ובשו"ת חות יאיר (סי' קסו) האריך בזה, ובסופו כתב לחלק, דבעבירות המפורשים בתורה חייב כשהוא בן י"ג שנים והיא בת י"ב שנים,

והעבירות שאינן מפורשים, אלא מסברא יודעין דאסור לעשות כן, כגון מחלוקת, דגם קודם מחלוקת קרח ועדתו היה להם לידע זאת, עונשין עליהן. ונבשו"ת חכם צבי (סי' מט) כתב, דודאי חייב חטאת כשהוא בן י"ג שנים, וקודם מתן תורה לא היו מענישים בשמים קודם עשרים, ולאחר מתן תורה מענישים גם בשמים כשהוא גדול, אלא דלפעמים אין מענישים, ויצחק אבינו ביקש בתפלתו שלא יענש עליהם לעתיד לבא, כיון דלפעמים אין מענישים, והוכיח מגמ' (פסחים צג) דיש כרת למעלה מ"ג שנים, וסידר ענין זה על ג' או ד' אופנים, והגמ' כאן דל עשרין דלא ענשת עליהו, דברי אגדה הן, ואין משיבין מן האגדות וכו'. ע"ש. וכן בשו"ת

נודע ביהודה (מהר"ת יו"ד סי' קסד) כתב, דודאי גם בשמים עונשים אותו כל שהוא בר דעת, ע"ש שביאר דברי הגמרא דהכא. וכ"כ בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' קנה) דבעונשי התורה אין שום חילוק בין פחות מכ' למעלה מכ', כל שהגיע ל"ג שנה, כי השיעורין הלמ"ס, בין למלקות בין לקרבן, הלכך בן י"ג שנה שהביא ב' שערות שוה לגדול בן כ' שנה לכל העונשים שבתורה כו', והכלל הוא אין למדין הלכה מדברי אגדה, וישתקע הדבר, ומת' דמצינו דעד עשרין לא מענישין בשמים, זה בחטאים שהם חטאי שעה, כגון דור המדבר והמרגלים, או קודם מתן תורה. ועי' כפתח עינים מס' תגינה (טו). שתמה על

החכ"צ, דהא דאין עונשין וכורתים בב"ד של מעלה קודם עשרים הנה אמת ונכון, ומפורש בירושלמי מס' ביכורים (ריש פ"ב) ומובא בתוס' מס' מו"ק (כח. ד"ה מת) ימי שנותינו בהם שבעים שנה, צא מהם עשרים שנה שאין ב"ד של מעלה עונשים וכורתים וכו'. וכן מבואר בזה"ק בכמה מקומות. וכן תמה השואל ומשיב בהגהות ציון ירושלים על הירושלמי שם. שוב ראיתי בפירוש דעת זקנים (פ' וישב לה-) בשם הר"י חסיד הא דאמרינן דאין ב"ד שלמטה מענישים עד עשרים, היינו בגורה גדולה כששופט אומה אחת ביחד, אז מונה מס' שנה ולמעלה ואחר הרוב דן את

האומה, וכן אתה מוצא לעת"ל כשיצחק יליץ טוב על ישראל לא יזכיר אלא מס' שנה ולמעלה, אבל יחיד אפי' פחות מכן י"ג שנה מענישין אותו, וכן לטובה. וע"ע בפירוש הרא"ש והריב"א שם בענין זה. ועי' בפתחי תשובה (יו"ד סי' קפה סק"ט). ועי' מה שכתבנו עוד במס' ב"ב (קנה ד"ה רבא).